

FOGALOMTÁR

**a „Minősített Közművelődési Intézmény Cím” és
a „Közművelődési Minőség Díj” elnyerésére
benyújtott 2020. évi pályázatokhoz**

elektronikus változat

Készült a Nemzeti Művelődési Intézet gondozásában.

Tartalomjegyzék

1. TEVÉKENYSÉGI FORMÁK	3
1.1. Ismeretterjesztés	3
1.2. Képzés	6
1.3. Kiállítás.....	10
1.4. Közösségi szolgáltatás	11
1.5. Művelődő közösség	14
1.6. Rendezvények.....	17
1.7. Tábor.....	20
1.8. Származtatott szolgáltatás.....	21
2. KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS/KÖZMŰVELŐDÉSI TARTALMAK.....	22
3.1. Közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése.....	25
3.2. Hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása.....	28
3.3. Egész életre kiterjedő tanulás, amatőr művészetek	29
3.4. Kulturális alapú gazdaságfejlesztés	30
3. MINŐSÉGGEL KAPCSOLATOS SZAKKIFEJEZÉSEK (MSZ EN ISO 9000:2005 SZERINT)	32

1. TEVÉKENYSÉGI FORMÁK

1.1. Ismeretterjesztés

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja a tudományok népszerűsítése, a tudományosan megalapozott ismeretek terjesztése, az általános műveltségi színvonal emelése, a szakmai ismeretek bővítése, állampolgári ismeretek nyújtása, és a művészi befogadás folyamatának segítése.

Azonos érdeklődés jellemzi a résztvevőket.

A közönség köre változó lehet létszámát és összetételét tekintve. Kivételt képeznek a sorozatjellegű előadások, ahol a közönség magja állandó lehet.

A művelődő közösségekkel szemben nem jellemző az aktív, tevékeny részvétel, a közönség többnyire passzív, befogadó szerepben van.

Az ismeretterjesztés időtartama előre meghatározott. Ezen időtartamon belül előre tervezett, meghatározott tematikára épül az ismeretterjesztés.

A résztvevők kompetenciaváltozásának mérésére nincsenek kidolgozott vizsgakövetelmények, a résztvevők kompetenciaváltozása nem kerül ellenőrzésre.

Az ismeretterjesztést tartó előadó az adott területen kiemelkedő tudással (kompetenciával) rendelkezik, de végzettséget igazoló dokumentummal nem feltétlenül rendelkezik.

Fajtái, formái, módszerei

Előadás

Az ismeretterjesztés klasszikus módszere. Célja általában egy-egy téma vagy problémakör összefüggő, logikus kifejtése. Használata indokolt, ha az előadás célja a hallgatóság érdeklődésének felkeltése, vagy olyan információk közlése, amelyek más forrásból nem hozzáférhetők, illetve, ha a bemutatandó tananyag sajátos strukturálása szükséges. Előnyei: nagy mennyiségű új anyag közlésére alkalmas, alapozó és átfogó, rendszerező képet tud nyújtani és lehetővé teszi a téma sokoldalú bemutatását. Hátrányai: klasszikus formájában teljesen egyirányú információáramoltatás, amikor is a megértés ellenőrzése legfeljebb a metakommunikációs jegyek megfigyelésével történhet; homogén hallgatóságot és rendkívül intenzív figyelmet igényel a résztvevőktől.

ELŐADÁS: Szóbeli közlési módszer. Célja általában egy-egy téma vagy problémakör összefüggő, logikus kifejtése. Az előadás történeti őse a prelegálás, főleg bibliai témák felolvasása szövegmagyarázattal.

Korábban az ismeretek terjesztésének egyetlen módja, a könyvnyomtatás óta vitatott a létjogosultsága, arra hivatkozva, hogy az olvasás az előadásnál gazdaságosabb információszerzési mód. Mai formájában is előfordul szövegek használata, a hatékony előadás azonban a téma alapos ismeretét feltételező szabad szóbeli közlésre épül. Az előadás a felnőttoktatás klasszikus módszere. Használata indokolt, ha az előadás célja a hallgatóság érdeklődésének felkeltése, vagy olyan információk közlése, amelyek más forrásból nem hozzáférhetők, illetve, ha a bemutatandó tananyag sajátos strukturálása szükséges. Időtartama 10-20 perctől 1,5-2 óráig terjedhet.

Az előadás absztrakt közlési forma, s mint ilyen gazdaságos ismeretszerzési módnak tekinthető, mivel kevesebb jel szükséges a kódolásra, közvetítésre, befogadásra, mint a közvetlen tapasztaláson alapuló ismeretszerzésnél.

Az előadás formáját tekintve sajátos kommunikáció, ami látszólag egyoldalú, lényegét tekintve azonban jelzésváltás. A jelzésváltás feltétele a közös kód, vagyis a hallgató csak akkor érti meg az előadást, ha ismeri az oktató által használt fogalmakat és kifejezéseket, az oktató pedig akkor érzékeli a hallgató reakcióit, ha képes értelmezni a hallgatóság nem verbális kommunikációját. Az előadás előnye, hogy segítségével nagyszámú hallgatóság egy időben egyszerre oktatható. Hátránya, hogy feltételezi: valamennyi hallgató képes azonos tempóban követni és befogadni a közleményeket.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

A közlés egyik módszere. Nagyobb létszámú hallgatóság számára tartott fejtegetés, amely a tanítási-tanulási folyamat megértetést szolgáló szakaszában kap funkciót. Előnyei: nagy mennyiségű új anyag közlésére alkalmas, alapozó és átfogó, rendszerező képet tud nyújtani és lehetővé teszi a téma sokoldalú bemutatását. Hátrányai: klasszikus formájában teljesen egyirányú információáramoltatás, amikor is a megértés ellenőrzése legfeljebb a metakommunikációs jegyek megfigyelésével történhet; homogén hallgatóságot és rendkívül intenzív figyelmet igényel a résztvevőktől. Ezeket, valamint a verbalizmus egyhangúságát kísérli meg enyhíteni az ún. lazított szemléltetéssel (írásvetítő, dia, film, video részlet) vagy néhány vitatechnika alkalmazásával (parlamentáris módszer, feleletválasztás, méhkas, ötletcsiholás). Ez a módszer egyes területeken, így az egyetemeken és az ismeretterjesztés néhány ágában formává szilárdult.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

ELŐADÁS-SOROZAT: Ismeretközlés több alkalommal egymásra épülő témakörök anyagából, lehetőség szerint állandó hallgatóság előtt. Módot ad arra, hogy a hallgatóság mélyebben és áttekintőbben ismerkedjen egy tudománycsoporttal vagy egy témakör többoldalú kifejezésével. Háromféle: logikai, kronológiai és komplex rendezőelv alapján épülhet fel.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

KOMPLEX ELŐADÁS-SOROZAT: Az előadás-sorozat speciális fajtája. Lehetőséget ad egy problémakör többoldalú megvilágítására több tudományág szemszögéből. Olyan esetekben alkalmazzák, amikor a hallgatóság már előzetesen megfelelő információk birtokában van, de szükségük van egy összefüggéseket feltáró és bemutató áttekintésre az adott témában.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

Konferencia, tanácskozás

Olyan ismeretterjesztési típus, amelynek keretében több személy, illetve nagyobb számú résztvevő adott témakörben értekezik. A résztvevők lehetnek egy adott szakterület képviselői, azonos foglalkozásúak, de szervezhető konferencia egy témakörben eltérő életkorú, iskolai végzettségű, foglalkozású személyeknek is.

Szabadegyetem

Egy-egy összefüggő tudományterület iránt érdeklődő, magasabb képzettségű hallgatóság számára szervezett tematikus ismeretterjesztési sorozat. Célja a korszerű ismeretek iránti igények felkeltése és kielégítése a társadalomtudományok, a természettudományok, a technika és a művészetek köréből.

SZABADEGYETEM: A tudományos ismeretterjesztés tematikus, magas szintű intézménye. Célja a korszerű ismeretek iránti igények felkeltése és kielégítése a társadalomtudományok, a természettudományok, a technika és a művészetek köréből. A szakosított előadás-sorozatokra bárki beiratkozhat, diploma megszerzésére nem jogosít. A szabadegyetemek programjában mind nagyobb helyet kapnak a szakirányú képzések is.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

SZABADEGYETEM: Egy-egy összefüggő tudományterület iránt érdeklődő, magasabb képzettségű hallgatóság számára szervezett rendezvény.

(Forrás: Felnőttoktatási kislexikon)

Nyári egyetem

Az ismeretterjesztés egyik típusa, amely nyáron általában bentlakásos képzéseket nyújt. Számos témában indul nyári egyetem, amely szakmai előadásokból, vitából, gyakorlati oktatásból állhat.

1.2. Képzés

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja, hogy a résztvevő új ismereteket, készségeket, kompetenciákat sajátítson el, meglévő tudását bővítse, illetve meghatározott képzettséget szerezzen.

A képzés résztvevői köre létszámát és összetételét tekintve előre meghatározott. Amennyiben szükséges bemeneti követelményeket (pl.: meghatározott végzettség, gyakorlati idő) határozhat meg a képzési program. A lemorzsolódástól eltekintve a képzésen résztvevők száma az adott képzési idő alatt változatlan.

A képzés meghatározott képzési program alapján folyik. A résztvevők az alkalmazott módszereknek (workshop, tréning, csoportmunka stb.) megfelelően többnyire aktív résztvevői a képzési folyamatnak.

A képzés időtartama (órákban számítva) előre meghatározott.

A résztvevők kompetenciaváltozását jellemzően a képzés végén ellenőrzik. A mérés előre kidolgozott vizsgakövetelmények alapján történik.

A képzés oktatói az adott területen kiemelkedő tudással (kompetenciával), és meghatározott gyakorlati idővel rendelkeznek, végzettségük dokumentummal igazolható.

Az 1997. évi CXL. törvény 76. § (3) c) pontja a közművelődési alapszolgáltatások körébe sorolja az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítását. A közművelődési intézmények mindennapi gyakorlatában, a szakmai hagyományok folytatásaként végeznek a tárgykörben olyan képzési tevékenységet, mely nem tartozik a felnőttképzési törvény hatálya alá. A képzési tevékenység alatt ezek a képzések is értendők.

Fajtái, formái, módszerei

Tanfolyam

Olyan képzési forma, ahol meghatározott célok érdekében válogatott és körülhatárolt tananyagot megfelelő didaktikai szerkezetben, csoportos elméleti és gyakorlati foglalkozásokon az adott csoporthoz igazított módszerekkel dolgoznak fel. A tanfolyamot az adott téma szakembere(i) vezeti(k).

TANFOLYAM: Az iskolarendszeren kívüli oktatásban az ismeretátadás megszervezésének egyik formája.

Tanfolyamot lehet szervezni államilag elismert szakképesítések megszerzésére, illetve bármilyen ismeret átadására. Abban az esetben, ha a szakmai vizsgára bocsátás előfeltétele, hogy a tanfolyami oktatáson részt vegyenek. Nem jelentkezhetsz vizsgára az, aki az előírtnál többet mulasztott. A tanfolyamnak nem kizárólagos formája az iskolarendszeren kívüli oktatás. A tanfolyam sajátossága éppen az, hogy a felkészítésben igazodni tud a résztvevők elfoglaltságához, meglévő ismereteihez.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

TANFOLYAMRENDSZERŰ FELNŐTTOKTATÁS: A tanfolyamokon meghatározott célok érdekében válogatott és körülhatárolt tananyagot megfelelő didaktikai szerkezetben, csoportos elméleti és gyakorlati foglalkozásokon az adott csoporthoz igazított módszerekkel dolgozzák fel. ...Nem sorolhatjuk ide azokat az előadás-sorozatokat, melyeken a programba vett rokon témákat nem szervezték összefüggő ismeretrendszerbe.

(Forrás: Felnőttoktatási kislexikon)

Műhely (workshop)

A workshop az adott témára létrehozott munkacsoportban zajlik és tevékenysége egy adott kérdés vagy probléma intenzív elemzésére és megoldási javaslatok kidolgozására irányul, többnyire kreatív technikák segítségével.

MŰHELYMUNKA: A közművelődés és a klubmozgalom által szervezett összejövétel, amely lehetőséget nyújt az azonos érdeklődésű résztvevőknek arra, hogy az adott szakma szakértőitől kapjanak tájékoztatást, esetleg irányítást saját munkájukhoz.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

WORKSHOP: Csoportos tanulási/foglalkozási forma, amelynek alapja a szakértő vezetőtől kapott tájékoztatás alapján, önálló illetve kollektív problémamegoldással végzett feladat-végrehajtás.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

Tréning

Adott, általában szűk témakörben, képzett vezető közvetlen irányításával folytatott tanulási forma, melynek alapja az irányított gyakorlás, lehetőség szerint a készség-szint, a résztvevő önálló tevékenységre való képességének eléréséig.

Távoktatás

Az oktatásnak az a formája, ahol a résztvevő a képzési idő több mint felében egyedül, önállóan, a távoktatási tananyagba épített iránymutatás mellett tanul, a képzési idő kevesebb, mint felében pedig konzultációkon vesz részt. Az elsajátítási folyamat önálló megvalósításához szükséges tananyaghoz, felmérő és útmutató anyagokat tartalmazó tanulócsoportot a képző intézmény bocsátja rendelkezésére. A konzultációkon, amelyek a kapcsolattartás bármely formájában – különösen személyes megbeszélés, internet, telefon – megvalósulhatnak, a résztvevők az önállóan szerzett ismereteiket pontosítják, illetve elmélyítik. A távoktatás minden fázisát infokommunikációs technológiai adathordozók felhasználása is segítheti.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Képzési tevékenység

Szervezetten megvalósuló, célirányos kompetenciakialakítás és kompetenciafejlesztés.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Felnőttképzés

Felnőttképzési tevékenység a meghatározott jogalanyok és természetes személyek iskolarendszeren kívüli képzésére irányuló tevékenysége, amely

- a) a szakképzésről szóló törvény szerinti, állam által elismert szakképesítés (OKJ szerinti szakképesítés) megszerzésére irányuló szakmai képzés,
- b) az a) pont hatálya alá nem tartozó, támogatott egyéb szakmai képzés,
- c) általános nyelvi képzés és támogatott egyéb nyelvi képzés,
- d) az a)- c) pont hatálya alá nem tartozó, támogatott egyéb képzés lehet.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Általános nyelvi képzés

Az Európa Tanács Közös Európai Referenciakeretben ajánlott hatfokozatú rendszer szintjeiben megfogalmazott követelmények teljesítésére irányuló, további kimeneti szintekre osztott nyelvi képzés.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Egyéb szakmai képzés

Olyan, államilag el nem ismert szakmai végzettség megszerzésére irányuló képzés, amely valamely foglalkozás, munkakör vagy munkatevékenység végzéséhez szükséges kompetencia megszerzésére, fejlesztésére irányul és nem hatósági jellegű képzés.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Hatósági jellegű képzés

Jogszabályban szabályozott tartalmú és célú – az Országos Képzési Jegyzékben – nem szereplő képesítés megszerzésére irányuló képzés, amelynek eredményeként dokumentum kiadására kerül sor. Dokumentum hiányában jogszabályban meghatározott tevékenység, munkakör nem folytatható, nem tölthető be, vagy tevékenység, munkakör a képzést megelőző szakmai szinthez képest magasabb követelményeknek megfelelően folytatható, tölthető be, vagy a dokumentum a képzésben részt vevő számára a képzést megelőző állapothoz képest többletjogosultságot biztosít jogszabályban meghatározott tevékenység, munkakör végzésével, betöltésével összefüggésben.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Egyéb képzés

Olyan képzés, amely az általános műveltség növelését, megnevezhető szakképesítéshez, szakmai végzettséghez vagy nyelvi képzettséghez nem köthető kompetenciák fejlesztését célozza, hozzájárul a felnőtt személyiségének fejlődéséhez, a társadalmi esélyegyenlőség és az állampolgári kompetencia kialakulásához.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Felnőttképzést folytató intézmény

Az a jogalany, amely felnőttképzésre irányuló tevékenységet a törvény szerint kiadott engedély alapján folytatja.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Iskolarendszeren kívüli képzés

Olyan képzés, amelynek résztvevői nem állnak a képző intézménnyel - a nemzeti köznevelésről szóló törvényben vagy a nemzeti felsőoktatásról szóló törvényben meghatározott - tanulói vagy hallgatói jogviszonyban.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Iskolarendszerű képzés

Iskolarendszerű képzésnek számít a tanulói vagy hallgatói jogviszony alapján történő oktatás. Hallgatói jogviszony létesül az intézmény és a felsőfokú szakképzésben, főiskolai-egyetemi alapképzésben, szakirányú továbbképzésben, doktori képzésben résztvevő hallgató között. Tanulói jogviszony a közoktatásban tanuló diák, illetve a dolgozók iskolájában tanuló felnőttek esetében állhat fenn.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Támogatott képzés

Részben vagy egészben központi költségvetési vagy európai uniós forrás terhére megvalósuló képzés.

(Forrás: 2013. évi LXXVII. törvény a felnőttképzésről)

Programkövetelmény

Az egyéb szakmai képzések esetében az OKJ-s képzések világából már ismert szakmai és vizsgakövetelményekkel hozható párhuzamba. A képzési tartalomfejlesztésnek azt az állomását jelenti, amikor a képzési célok, célrendszer ismeretében meghatározásra kerülnek a képzés kimeneti követelményei, a bemeneti feltételek alapján azonosított célcsoport és arra vonatkozóan körvonalazódnak az elképzelések, hogy az adott követelményszint mely képzési formában, s várhatóan milyen időráfordítással érhető el.

(Farkas-Rettegi 2016:6)

Továbbképzés

A továbbképzés fogalomkörébe, területére, tartományába sorolható minden szervezett tanulási forma, amelyet az abban résztvevők a bizonyítványt adó úgynevezett első képzési szakasz befejezése után, és rendszerint egy hivatás vagy szakma elsajátítása után folytatnak. Nagyobb részt szervezett keretek között történik, a különböző képző intézményekben.

Közművelődési szervezett továbbképzés

Közművelődési intézmény és közösségi szintér közalkalmazotti vagy munkaviszony alapján, szakmai munkakörben, legalább 6 órában foglalkoztatott közép- és felsőfokú végzettségű szakemberei továbbképzésének tervezése, lebonyolítása, finanszírozása a 32/2017. (XII. 12.) EMMI rendelet szerint.

A kulturális intézmény vezetője a kulturális szakemberek továbbképzésének tervezése és az élethosszig tartó tanulás elősegítése érdekében ötévenként képzési tervet, valamint minden naptári évre beiskolázási tervet készít.

Munkaerő-piaci képzés

Olyan képzés, melynek közvetlen célja az egyén munkába helyezésének vagy munkahely megtartásának segítése (pl. vállalkozási ismeretek oktatása).

Formális tanulás

Az iskolarendszeren belüli tanulás. Szervezett, strukturált formában folyó ismeretszerzés, amely a legtöbb esetben valamilyen bizonyítvány vagy diploma megszerzésével ér véget. Ide tartozik tehát a közoktatás, a felsőoktatás, valamint például az OKJ-s bizonyítvány megszerzését megcélzó szakmai tanfolyam is.

(Memorandum 2005)

Nem formális (nonformális) tanulás

A munkahely a társadalom és egyéb szervezet által szervezett olyan rendszerezett oktatás-tanulás, amely oktatási, képzési intézményen kívül az egyén igényei és kezdeményezése alapján valósul meg, és amely közvetlenül nem kapcsolódik képesítés megszerzését tanúsító okirat megszerzéséhez.

(Memorandum 2000 és Engler – Márkus 2016)

Informális tanulás

A mindennapi élet természetes velejárója. A formális és nem formális tanulási formákkal ellentétben, az informális tanulás nem feltétlenül tudatos tanulás, és lehet, hogy maguk az egyének sem ismerik fel tudásuk és készségeik bővülését. (pl.: gyermekfoglalkozások során a társas együttlét szabályainak, gyermekelőadások során a színházi viselkedés szabályainak elsajátítása, felnőtteknek szóló képzéseken a résztvevők között a szünetekben folyó beszélgetések során elhangzó információk.

(Európai Közösségek Bizottsága 2000)

1.3. Kiállítás

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja az élőlények, természeti kincsek, tárgyak, áruk vonatkozó információkkal ellátott, meghatározott tematika szerinti bemutatása, közszemlére tétele.

A látogatók köre összetételüket tekintve változó, közös jellemzőjük az azonos érdeklődési kör az adott művészeti ág, téma stb. iránt.

A kiállítás időtartama általában minimum 3 hét.

A kiállítás jellemzően az informális tanulás terepe, azonban a látogatók kompetenciaváltozása nem kerül ellenőrzésre.

Fajtái, formái, módszerei

Műtárgy kiállítás

Az emberi értelem alkotta tárgyak, általában a művészeti s a műipar kiváló alkotásainak (képző-, ipar-, népművészeti tárgyak, fotók, valamint a műszaki tárgyi kultúra értékeinek) bemutatás.

Árubemutató

Eladásra szánt tárgyak bemutatása, amelynek célja, hogy az áru vételi szándékát növelje és a termék hasznossága szóbeli méltatással, gyakorlati bemutatóval vagy mindkettővel felértékelődjön. (Például: hangszerek, informatikai, multimédiás eszközök, hanghordozók, bútorok stb. bemutatása.)

Élőlények, természeti kincsek bemutatása (például növények, ásványok, kisállatok, díszmadár kiállítás).

Börze

Valamely árucikk, szolgáltatás, tárgy, műtárgy, kisállat, növény kínálatának és keresletének előre meghirdetett találkozási pontja.

Hobby kiállítás

A hobby kedvtelésből, nem haszonszerzés céljából végzett szabadidős, rekreációs tevékenység, amely tartalmát tekintve sokféle lehet, például tárgyak gyűjtése, kertészkedés, barkácsolás, amatőr művészeti tevékenység, utazás, sport. A hobby kiállítás ezen tevékenységek eredményeinek bemutatása, így például bélyeg, képeslap, szalvéta, érem kiállítás, kiskert-tulajdonosok terménybemutatója.

Helytörténeti kiállítás

Egy adott település (falu, város, városrész, kerület) története szempontjából érdekes és értékes írott és tárgyi emlékek bemutatása (közszemlére tétele).

Emlékkiállítás

Egy vagy több személy tevékenységének, életművének bemutatása, vagy egy esemény írott és tárgyi dokumentumainak közzététele.

Műszaki, természettudományi kiállítás

A műszaki, természettudományi kultúra tárgyi és szellemi értékeinek bemutatása (például repülés története, az űrkutatás eredményei, telefon vagy egyéb eszközök, tárgyak fejlődését bemutató kiállítás).

1.4. Közösségi szolgáltatás

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja a közönség, a látogatók, az érdeklődők tematikusan szerveződő, több csatornán történő tájékoztatása, a közösségi tér használatának biztosítása, a részvétel/látogatás alkalmával a komfortérzetet növelő szolgáltatások biztosítása. A közösségi szolgáltatások formái: információ nyújtása (információs tevékenység); agora, animált agora funkció biztosítása; telekommunikációs, informatikai szolgáltatás; játszóház, babaszoba, gyermekfelügyelet.

Közösségi szolgáltatás

Olyan, a lakosság számára biztosított tevékenységi formák összessége, amelynek során a partnereknek lehetőségük van a mindennapi életükhöz szükséges információk összegyűjtésére, valamint tájékozódásra az intézmény működéséről, tevékenységéről.

A közösségi szolgáltatások hozzájárulnak a látogatók komfortérzetéhez, egyenlő eséllyel vehetők igénybe. A tevékenység során közösségi kapcsolatépítést kezdeményező programok, akciók (könyvcseré program, ifjúsági találkozó hely, animációk) is indíthatók.

Fajtái, formái, módszerei

Információs tevékenység

Információs tevékenységnek nevezzük a közönség, a látogatók, az érdeklődők tematikusan szerveződő, több csatornán történő tájékoztatását.

Az információs tevékenység főbb területei: általános lakossági információs szolgáltatás, kulturális információs szolgáltatás, közművelődési információhordozó, kiadványok, információgyűjtés, feldolgozás, közreadás.

Az információs szolgáltatás tágabb értelemben érinti az intézmény marketing tevékenységét is, amely célja a saját rendezésű programok népszerűsítése, a leendő résztvevők tájékoztatása.

INFORMÁCIÓ: Általában tájékoztatás, felvilágosítás, értesítés, hír. A társadalmi életben ma alapvető szerepet töltenek be a különféle információs rendszerek, melyeknek csatornáin áramlanak az információk. E csatornák egy része teljesen nyílt, azaz nyilvános, ellentétben a zárt, egy vállalat belső információs rendszerének csatornáival, illetve a családon belül az információcserét megvalósító közvetlen közlési csatornákkal. Minden társadalmi csoport, szervezet, intézmény, a legkisebbtől a legnagyobbig, gondoskodni igyekszik arról, hogy a szükséges információk megfelelő helyre, a megfelelő ütemben s a lehető legpontosabban jussanak el, mégpedig ellenőrzés mellett (visszacsatolással). Ez azokra az információkra vonatkozik, amelyek nélkülözhetetlenek az adott egység, illetve az egész társadalom zavartalan működéséhez. Más információk felhasználását inkább az információ fogyasztók igényei határozzák meg (pl. a külpolitikai hírekét).

Fontos felnőttnevelési célkitűzés az információs igények fejlesztése, mind kiterjedésben (a szűk helyi tájékozódás felől a világméretű eligazodás felé), mind minőségileg (a szóbeszédetől a hiteles források kitüntetett használatáig), mind időbelileg (az alkalmi, véletlenszerű információszerzéstől a rendszeres és tervszerű, önművelő tájékozódásig).

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

INFORMÁCIÓFORRÁS: A kommunikációs rendszer adója, amely üzenetet, ismeretet küld egy közvetítő rendszer (csatorna) segítségével a vevő számára. Tágabb értelemben információforrás minden információhordozó, amely a felhasználó számára új ismeretet közöl.

(Forrás: Felnőttoktatási és -képzési Lexikon)

INFORMÁCIÓS RENDSZER: Emberek és erőforrások olyan szervezete, amely az információ forrása és felhasználója között közvetít. Az információs rendszer meghatározott célok érdekében az információkat gyűjti, értékeli, tárolja és adott felhasználói kör számára szolgáltatja.

Kulturális információ

Olyan széles körben felhasználható, egyéni értelmezésre, tájékozódásra alkalmas formában közölt tartalmak és adatok, amelyek a kultúrát a legtágabban értelmezik: mint egy társadalom vagy egy társadalmi csoport szellemi és anyagi, értelmi és érzelmi megkülönböztető jegyeinek összességét: a művészeteken, a bölcsészeten kívül magában foglalja az életmódot, az emberek alapvető jogait, az értékrendszereket, a hagyományokat és a hitet.

(Forrás: „Mexikói nyilatkozat 1982.”)

A szimbolikus javak köréből származó, széles körben felhasználható, egyéni értelmezésre, tájékozódásra alkalmas formában közölt tartalmak és adatok.

Tájékoztatás a viselkedést befolyásoló, nem genetikai eredetű információk szerveződéséről, illetve egyik generációról a másikra történő átadásáról.

(Forrás: R. Boyd – P. Richerson (1985.))

Kulturális információszolgáltatás

A kulturális információszolgáltatás során az intézmény saját és más szervezetek kulturális programjairól gyűjt és ad közre információt.

Az információszolgáltatás tágabb értelemben érinti az intézmény marketing tevékenységét is, amely célja a saját rendezésű programok népszerűsítése, a leendő résztvevők tájékoztatása.

Közművelődési információhordozók, kiadványok

Az információ rögzítése történhet hagyományos módon (írás, nyomtatott szöveg) vagy a korszerű technika alkalmazásával (honlapok, online kiadványok stb.). A közművelődési információk tárolásában és közzétételében a hagyományos technikák és a modern eszközök alkalmazása egyaránt jelen van.

Agora funkció

Meghatározott tér (és egyben lehetőség) egyének megpihenésére, kötetlen időtöltésére; kisebb-nagyobb csoportok, közösségek szervezetlen társas együttlétére.

(Forrás: Marketing műhely)

Animált agora funkció

Hozzáadott értékkel működő agora funkció: előre meghirdetett időpontokban funkcionáló/létező, meghatározott (körülírható) szolgáltatás (tevékenység), melyhez információs/közművelődési munkatárs jelenléte (animációja) szükséges.

(Forrás: Marketing műhely)

Informatikai, telematikai szolgáltatások

Az intézmény informatikai, telematikai berendezéseinek a látogatók számára nyújtott ingyenes szolgáltatások.

Információközvetítés

A látogatók közötti, illetve a látogatók számára fontos információáramlás elősegítése (faliújságon, számítógépen, információs szolgálaton keresztül).

Gyermekfelügyelet

Kiskorúak jogszabályban előírt módon történő felügyelete.

Internet hozzáférés biztosítása

A számítógépes világhálóra való feljutás lehetőségének ingyenes vagy térítési díj ellenében történő biztosítása.

Kiegészítő jellegű szolgáltatások: Kisebb jelentőségű, a közművelődési programhoz (alapszolgáltatáshoz) kapcsolódó szolgáltatáselemek, melyek a szolgáltatást / tevékenységet gazdagítják (pl: gyermekfelügyelet). *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

1.5. Művelődő közösség

A művelődési érdeklődési kör és az önképző, társas tevékenység szerint elkülönülő – jogi személyiség nélküli – lakossági csoport.

(1997. CXL. törvény 1. számú melléklet)

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja a hasonló érdeklődésű (korú) foglalkozású emberek közös művelődése, társas együttléte, szórakozása.

Az azonos vagy hasonló érdeklődésen alapuló tevékenységben a tagok önkéntes alapon vesznek részt, sokszor önkéntes munkájukkal támogatva a csoportot.

A résztvevők száma többnyire nem limitált. Bár a csoport egy állandó résztvevői maggal működik, a csoport létszáma és összetétele az idő folyamán változhat.

A művelődő közösségek működése időben nem korlátozott, előre meg nem határozott.

Az időbeli limit hiánya miatt az összejövetelek teljes idejére nincs kidolgozott tematika vagy program. A tematika alakítására a résztvevők is javaslatot tehetnek.

A művelődő közösségek a nem-formális tanulás tipikus terepe/helyszíne.

A résztvevők kompetenciaváltozásának mérésére nincsenek kidolgozott vizsgakövetelmények, a résztvevők kompetenciaváltozása legtöbbször nem kerül ellenőrzésre. A fejlődés mértéke versenyeken, pályázatokon elért eredmények, helyezések alapján mérhető.

A csoport vezetője az adott területen kiemelkedő tudással (kompetenciával) rendelkezik, de nem feltétlenül van dokumentummal igazolható végzettsége.

Fajtái, formái, módszerei

Alkotó művelődési közösség

Érdeklődési kör szerint elkülönülő, többnyire vezető irányításával működő közösség. Lényege az egyéni vagy közös ismeretelsajátítási és alkotási folyamat, amelynek eredményét rendszerint közönség előtt is bemutatja a csoport. Működésének szervezeti kerete lehet iskola, közművelődési intézmény, egyesület, alapítvány.

ALKOTÓ KÖZÖSSÉG: Olyan állandó tagsággal rendelkező, rendszeresen foglalkozást tartó, többnyire vezetővel rendelkező közösség, amely az egyéni vagy közös alkotási folyamat eredményét közönség előtt is bemutatja.

(Forrás: Útmutató közművelődési statisztikához 2013.)

ALKOTÓ KÖZÖSSÉG: a közösség tagjai önmaguk (esetleg mások) öröme – bármely általuk választott témában – alkotó tevékenységet végeznek. A tagok a tevékenységhez szükséges alaptudással már rendelkeznek, munkájukat nem feltétlenül tematika alapján végzik. A közösségek tevékenysége animált, csoportos önképzés, illetve önmegvalósítás.

(Forrás: Marketing műhely)

MŰVELŐDÉSI KÖR: A kultúra kincseinek egyéni elsajátítását segítő, önkéntesen szervezett tevékenységi kör; formája többféle lehet a résztvevők érdeklődési iránya és életkora szerint. Működésének intézményi kerete lehet iskola, művelődési ház.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

(Amatőr) művészeti csoport

A művészet valamely ágában, nem kereső tevékenység céljából, műkedvelő jelleggel alkotó tevékenységet végző csoport, amelynek külső, - az adott művészeti ágban szakértő - vezetője van. A közösségek tevékenysége animált, csoportos önképzés, illetve önmegvalósítás.

A művészeti csoport az alkotási folyamat eredményét közönség előtt is bemutathatja (pl.: előadás, kiállítás). A művészeti csoportok főbb típusai: *előadóművészeti* (pl.: báb, színjátszás, tánc, ének, zene), vagy *vizuális művészeti* (pl.: képzőművészet, fotó, film).

Népművészeti csoport

Valamely népművészeti ág iránt érdeklődő, abban aktív tanulással részt vevő, a közös alkotási folyamatot vállaló művelődő közösség. Többnyire állandó tagsággal rendelkezik, rendszeresen tart foglalkozásokat, próbákat. A csoport tevékenységét szakmai vezető irányítja. A népművészeti csoport az alkotási folyamat eredményét közönség előtt is bemutatja. (példák népművészeti csoportokra: hangszeres népművészeti csoport, népzenei, népdalkör, pávakör, néptáncgyűttes, hagyományőrző együttes.)

Tárgyalkotó népművészeti csoport

Olyan alkotó művelődési közösség, amelynek tagjai a paraszti, népi tárgyi kultúra hagyományainak felelevenítése alapján díszítőművészettel, tárgyformáló tevékenységgel foglalkoznak. A népi iparművészet alkotói és alkotóközösségei megőrizve a kézműves hagyományokat, arra alapozva mai használatra áttervezik, újra alkotják, modernizálják a használati és dísz tárgyakat.

(Példák tárgyalkotó népművészeti csoportokra: bőrműves, fazekas, gyermekjáték-készítő, népiékszer-készítő, textil, faműves, fonható szálás anyagmegmunkáló, komplex népi tárgyalkotó csoport.)

NÉPMŰVÉSZEZET: Tágabb értelemben a parasztság által létrehozott művészet, amelybe a folklór is beletartozik. Szűkebb értelemben a paraszti díszítőművészet, a tárgyformáló tevékenység.

IPARMŰVÉSZEZET: Művészi kivitelű használati és dísz tárgyakat előállító kézműiparok gyűjtőneve.

Iparművészet összefügg a népművészettel.

(Forrás: Művészeti kislexikon)

Klub

A klub az azonos vagy hasonló érdeklődésű emberek társas együttlétének, közösségi életének, művelődésének és szórakozásának színtere, tevékenységi formája. A klubok fajtái: kor szerint (gyermek, ifjúsági, idősek), tartalmi-szakmai célok szerint (film, sajtó, irodalmi, zenei és egyéb művészeti, tudományos, sport, műszaki stb.), társadalmi rétegek, csoportok (értelmiségi, női), funkció (kistermelők, utazók) szerint.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

Ifjúsági klub

Jogi személyiséggel nem rendelkező, az ifjúság társas, rendszeres művelődésére szerveződött, állandó tagsággal rendelkező művelődő közösség, amely önállóan használ termet, vagy termeket az adatszolgáltató székhelyén vagy más épületben. Tevékenységének meghatározója a baráti együttlét lehetősége, a hasonló érdeklődésű és beállítottságú fiatalok találkozása. Programjának kialakítását és végrehajtását öntevékenyen, tagjainak aktív közreműködésével valósítja meg.

(Forrás: Útmutató közművelődési statisztikához 2013., Felnőttoktatási Kislexikon)

Nyugdíjasklub

Jogi személyiséggel nem rendelkező, a nyugdíjas korúak társas rendszeres művelődésére szerveződött, állandó tagsággal rendelkező olyan művelődő közösség, amely önállóan használ termet, vagy termeket az adatszolgáltató székhelyén vagy más épületben. Nem azonos az egészségügyi, szociális ellátás körébe tartozó szervezeti egységekkel (idősek klubja).

(Forrás: Útmutató közművelődési statisztikához 2013.)

Sokféle tartalmi célkitűzése, tevékenysége lehet: a nyugdíjas életmód gazdasági, háztartási, szabadidős, egészségügyi, szociálpszichológiai és politikai kérdései, közös előadások, szórakozások, utazások, tapasztalatcserék, találkozók.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

Szakkör

Olyan forma, amelyben azonos érdeklődésű emberek valamely művészeti vagy tudományág, téma, gyakorlati-közhasznú tevékenység mélyebb, alaposabb megismerése céljából vesznek részt. A szakkör tagsága többnyire állandó, a szakköri foglalkozások rendszeresek. A szakkör vezetője az adott témában jártas szakember.

Azonos érdeklődésű emberek önkéntesen alakult szabadidő-közössége valamely művészeti vagy tudományág, téma, gyakorlati-közhasznú tevékenység mélyebb, alaposabb megismerésére. Az egyéni és a közös célok alkotó önkifejezés útján valósulnak meg benne. A tevékenység jellegétől függően különböző szintjei és megnyilvánulási módjai lehetségesek. Tevékenységük tartalma szerint három nagy típusát különböztetjük meg: ismeretterjesztő, művészeti és közhasznú – hobbi jellegűeket. Működésük meghatározatlan időtartamú és folyamatos, tagjaik változhatnak. Rendszerint gyakorlati irányultságú és tagjai alkotó aktivitásának kibontakoztatását szolgálja, amely gyakorlati produktumokban nyilvánul meg. Vezetője a témában jártas szakember, aki közvetlenül irányítja az önkéntes társulást.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

1.6. Rendezvények

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja: az egyetemes, a nemzeti és a nemzetiségi, kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, az ünnepek kultúrájának gondozása, a hagyományápolás, valamint az egyéni vagy csoportos szabadidőtöltést szolgáló, művelődési célú és szórakoztató tevékenységek biztosítása.

A rendezvények közönsége azonos vagy hasonló érdeklődési kör alapján szervezett.

A résztvevők száma a rendezvény témájától függően változó, a néhány tíz főtől a több száz résztvevői körig terjedhet.

A rendezvény időtartama előre meghatározott, amely egy előzetesen közzé tett program alapján zajlik.

A rendezvény alkalmas a nem-formális, informális tanulásra, de a résztvevők kompetenciaváltozása legtöbbször nem kerül ellenőrzésre.

A rendezvényeken fellépő művészek, közreműködők az adott területen kiemelkedő tudással (kompetenciával) rendelkeznek.

Fajtái, formái, módszerei

Műsoros rendezvények

Nagyobb tömeget mozgósító társas összejövetelek vagy művészeti, népművészeti előadásokra szervezett közönség művelődési alkalmak. A közösségi és szórakoztató rendezvények többségének vonzerejét a vendéglátás is növeli. Közös jellemzője a rendezvényeknek, hogy a társas összejöveteleket a műsor megtekintéséért szervezik, vagy a rendezvény része művészi produkciók, vagy szórakoztató műsorszámok bemutatása.

Nagyobb tömeget... mozgósító társas összejövetelek, amelynek vonzerejét a vendéglátás mellett szórakoztató program is biztosítja. Ebben helyet kaphatnak művészi produkciók (zene, szavalt, jelenet), de artista, ügyességi és varieté-számok, divat- illetve sportbemutatók is.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

Közösségi rendezvények

Közös jellemzőjük, meghatározó elemük az egyének, a helyi közösségek tagjainak aktív részvétele a rendezvényen (játsszóház, kirándulás, ünnep, utcabál), gyakran a tervezésben és a megvalósításban is (falunap, népünnepély). Általában nagyobb tömeget mozgósítanak, a helyi társadalom jelentős ünnepi és szórakozási alkalmak.

Népünnepély: Néptömegek szórakoztatására rendezett ünnepély. (Koncz – Németh – Szabó 2007)

Népművészeti rendezvények

A népművészet értékeinek bemutatására szervezett alkalmak, amelyek közül vannak nagy tömegeket fogadók (komplex népművészeti rendezvények), többségében azonban az énekzene, néptánc előadóművészeti csoportjainak bemutatkozására kerül sor a rendezvényeken. Lehetőséget adnak a bemutatók, a vásárok, a hangversenyek és a táncházak a néphagyományok megismerésére, az alkotási folyamatok bemutatására, a nézők és a hallgatóság bevonására.

Hangverseny: Zeneműveket bemutató nyilvános műsor, előadás. (Koncz – Németh – Szabó 2007)

Táncház

Tánc tanítással egybekötött társas rendezvény, melyhez koncert kapcsolódhat.

Szórakoztató rendezvények

A szabadidős tevékenységek azon területe, amely elsődlegesen a rekreációt szolgálja.

Szórakozás lehet: a pihenés, de az alkotó tevékenység is, heterogén elfoglaltságokat jelent, mindazt, ami kellemes az emberek különböző csoportjai és az egyes emberek számára.

A rendezvények ennek megfelelően változatosak, de jellemzően a könnyűzenei koncertek, táncos rendezvények és műsoros estek (ezen belül főként a humoros előadások, operett és nótaestek) szervezésével foglalkozik a közművelődési intézményrendszer.

SZÓRAKOZÁS: Az ember szabadidős tevékenységének egyik nagy területe, amelyet az ember a rekreációért, a munkát követő fáradtság, feszültség megszüntetéséért, szellemi és fizikai erőinek megújításáért, az elhasználódott energiák újratermeléséért végez. Szórakozás lehet: pihenés, alkotó tevékenység, rendkívül heterogén tevékenységeket foglal magában, ami kellemes az ember számára. Tartalmi szempontból szórakoztatók lehetnek az érzelmességet (pl. sláger, nótázás, operett), a humort (pl. kabaré, vicc, vígjátékok), a játékos fordulatosságot, versengést (vetélkedők, társasjátékok, sport), a valóságban meg nem élhető izgalmat, érdekességet, feszültséget vagy éppen durvaságot, erőszakot (pl. krimik, kalandfilmek, rémtörténetek), a fantasztikus, különleges emberi képességeket (pl. cirkusz), az erotikát, a mozgás és ritmusélményt (pl. tánc, zene) előtérbe helyező formák. Egy-egy tevékenységben többféle típusalkotó elem keveredhet. Formai szempontból vonzó lehet az ember a társas tevékenységi formákhoz (pl. Kártya, labdajáték), vagy éppen az vonzó számára, hogy egyedül végezheti (pl. olvasás, horgászás, barkácsolás), követelhet fizikai vagy szellemi, vagy mindkét irányú szabad erőfeszítést, aktivitást. Élhet az ember az intim szférában lejátszódó, nem intézményesített formákkal, és felhasználhatja a nyilvánosság szférájában, intézményileg, szórakoztatás céljából szervezett kulturális szolgáltatásokat. A szórakozás felfelé, a művelődés felé nyitott. Formái és folyamata létformává válva a kultúra egy sajátos válfaját, a „szórakoztató kultúrát” eredményezi.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

SZÓRAKOZTATÓ MŰVELŐDÉS: A művelődés egyik szakága, területe, olyan szabadidős tevékenységek gyűjtőfogalma, amelyekben a kellemességre törekvés ismeretelsajátítással, személyiségfejlődéssel párosul. ... Egy és ugyanazon jelenség, tevékenység egyszerre lehet szórakoztató és művelő is. A művelődésnek ez a területe tevékenységformákban rendkívül gazdag. Tevékenységformák: mozi- és színházlátogatás, zenehallgatás, amatőr művészeti öntevékenység, művészeti alkotás vagy reprodukálás önkéntes gyakorlása, az önkifejezés és művészeti alkotó képességek kifejtése, gyűjtő jellegű, hobbytevékenységek, kedvtelésből végzett munka és technikai jellegű tevékenységek. Mindezekben a területeken az egyes tevékenységformák aktív gyakorlása, az öntevékenység a fejlesztőhatás előidézője.

(Forrás: Felnőttoktatási Kislexikon)

Művészeti rendezvények

Egy vagy több művészeti ágban szervezett, közönség részvételével tartott nyilvános műsor, előadás a közművelődési intézményekben vagy szabadtéri helyszínen. A magas kultúra értékes műveinek, alkotóközösségeinek előadásai, főként színházi, irodalmi estek, komolyzenei hangversenyek jellemzik. Idegenforgalmi jelentősége is van a közművelődésben szervezett fesztiváloknak, művészeti rendezvényeknek.

Fesztivál

Olyan megcélzott látogatói kör és a közreműködők szerint – helyi, térségi, megyei, országos, nemzetközi – többnapos, komplex programsorozat, mely több önálló műsoros eseményt, programot egységes egészként, összefoglaló néven szerepeltet.

(Forrás: Útmutató a közművelődési statisztikához 2013.)

Vetélkedő

A vetélkedő lényege, hogy az ismereteket kérdések formájában, játékosan dolgozzák fel a résztvevők, eredménye a játékosok tudását mutatja. A kiemelkedő eredményt elérő résztvevők gyakran jutalomban részesülnek.

Lényegében vetélkedés, küzdelem, amelyben a résztvevők valamilyen cél, teljesítmény elérése érdekében a többieket meg akarják előzni, le akarják győzni.

Nyilvánosság előtt rendezett játékos szellemi verseny, amelyben a résztvevők igyekeznek másokat felülmúlni és megszerezni a győzelmet.

Filmvetítés

Filmalkotások közönség előtti bemutatása.

FILMALKOTÁS: Bármely technikai eljárás útján létrehozott olyan mű, amely meghatározott sorrendbe állított mozgóképek hang nélküli vagy hanggal összekapcsolt sorozatából áll, és a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény alapján szerzői műnek minősül.

(Forrás: A mozgóképről szóló 2004. évi II. törvény alapján)

Komplex rendezvény: Olyan nagyobb tömeget mozgósító esemény, mely több napig tart és/vagy különböző művészeti, tudományos területeket érint (népművészet, képzőművészet, színházművészet, filmművészet, társadalomtudományok stb.) és/vagy különböző eseménytípusokat (kiállítás, filmvetítés, könyvbemutató, vásár, műsoros rendezvény, konferencia stb.) valósít meg a rendezvény égisze alatt. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

1.7. Tábor

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

A tábor célja sokféle lehet. A tábor jellegétől függően a szórakozás, kikapcsolódás, feltöltődés vagy elmélyülés egy-egy tevékenységben, témában.

A résztvevők azonos vagy hasonló érdeklődés/kor alapján szerveződnek, vesznek részt a táborban.

A résztvevők száma limitált.

A tábor működése időben korlátozott, előre meghatározott.

A tábor előre meghatározott program/tematika alapján zajlik, a nem-formális tanulás tipikus terepe/helyszíne.

A résztvevők kompetenciaváltozásának mérésére nincsenek kidolgozott vizsgakövetelmények, a résztvevők kompetenciaváltozása legtöbbször nem kerül ellenőrzésre. A fejlődés mértéke a tábor végén rendezett belső versenyeken elért eredmények, helyezések alapján mérhető.

A tábor szakmai vezetői az adott területen kiemelkedő tudással (kompetenciával) rendelkeznek.

Fajtái, formái, módszerei

Szaktábor

A szakmai program és a szabadidős program szerves egységet alkot (pl.: nyelvi tábor, művészeti).

Üdülőtábor

Elsősorban laza tematika szerint összeállított szabadidős programokra épül.

1.8. Származtatott szolgáltatás

A tevékenységi forma főbb jellemzői.

Célja az intézményi szolgáltatások kiterjesztése a szabad kapacitás terhére (pl.: terem bérbeadása, rendezvényszervezés), a részvétel/látogatás alkalmával a komfortérzetet növelő szolgáltatások biztosítása.

A szolgáltatások köre elkülönül az alapján, hogy azt az intézmény nyújtja-e vagy egy vállalkozó/vállalkozás.

Intézményi szolgáltatások köre: bérelhető eszközök, helyiségek (terem, technika, eszköz bérbeadás); rendezvényszervezés; nyomdatechnikai szolgáltatások, egyéb.

Vállalkozó, vállalkozás által biztosított szolgáltatások köre: kultúrcikk árusítás, kölcsönzés; étterem, kávézó, büfé üzemeltetése az épületben; bankjegy automata, étel/ital automata működtetése, egyéb.

Származtatott szolgáltatás

Az intézmény által végzett olyan szolgáltatások, amelyek alapszolgáltatást jelenthetnek a közművelődési tevékenységet/szolgáltatást igénybe nem vevők számára is. Az intézmény a közművelődési tevékenysége mellett, hasznosíthatja tereit, eszközeit, szakmai tudását, humán erőforrását. Befogadhat más szolgáltatók által működtetett tevékenységeket, amelyek a használók komfort érzetét növelhetik (pl.: étterem, kávézó, büfé üzemeltetése).

Fajtái, formái, módszerei

Kultúrcikk árusítás

Programokhoz/szolgáltatásokhoz kapcsolódó termékek árusítása (pl.: koncert alkalmával CD árusítása).

Kultúrcikk kölcsönzés

Programokhoz/szolgáltatásokhoz kapcsolódó termékek kölcsönzése (pl.: ülőpárna, takaró, 3D szemüveg, uszodai szolgáltatáshoz úszósapka kölcsönzése).

2. KÖZÖSSÉGI MŰVELŐDÉS/KÖZMŰVELŐDÉSI TARTALMAK

Közkultúra: A közkultúra fogalmát az UNESCO 1993. évi kultúra meghatározásából lehet levezetni, kapcsolódva a magyar művelődéstörténet – Széchenyitől György Aladárig ívelő – szabadelvű hagyományaihoz. Az alábbi megközelítés tartalmaz egy rövid és egy hosszabb (ötlépcsős) változatot. Ezek szerint: a közkultúra a kulturális értékek létrehozásával, megőrzésével, terjesztésével és művelésével kapcsolatos közösségi tevékenységek és javak összessége, melyeket közvetítő rendszereken keresztül mindenki számára hozzáférhetővé kell tenni; a közkultúra tehát magában foglalja a közművelődési alapellátás mellett a művészeti értékek megőrzését és közismertté tételét, a nyilvános könyvtári ellátást, a muzeális értékek hozzáféréseinek a biztosítását; a közkultúra fejlesztéséhez közérdek kapcsolódik, mely elősegíti a különböző társadalmi csoportokban az életesélyek javítását és a versenyképességet; a kulturális közérdekből vezethetők le a kulturális politika prioritásai, amelyek meghatározzák a kulturális alapellátás állami, önkormányzati súlypontjait. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

Közművelődési alapszolgáltatás: A települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása, melyet alapszolgáltatások megszervezésével lát el. Figyelembe véve az önkormányzatok adottságait, „*a művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása*” alapszolgáltatáson kívül a törvényben meghatározott feltételrendszer alapján további alapszolgáltatásokat kell biztosítani. Az alapszolgáltatások köré tartozik a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése, az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása, a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása, az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása, a tehetséggondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, a kulturális alapú gazdaságfejlesztés. *(1997. évi CXL: törvény)*

A közművelődési alapszolgáltatások: művelődő közösségek létrejöttének elősegítése, működésük támogatása, fejlődésük segítése, a közművelődési tevékenységek és a művelődő közösségek számára helyszín biztosítása, a közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése, az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása, a hagyományos közösségi kulturális értékek átörökítése feltételeinek biztosítása, az amatőr alkotó- és előadó-művészeti tevékenység feltételeinek biztosítása, a tehetséggondozás- és -fejlesztés feltételeinek biztosítása, valamint a kulturális alapú gazdaságfejlesztés.

Közművelődési célcsoport: Az intézményeket és szolgáltatásokat valóságosan, vagy potenciálisan használó olyan csoport, amely a különböző közművelődési szolgáltatások címzettje, elsődleges használója; a közművelődési intézmény, szervezet által szolgáltató közönségből valamely szempontból kiemelt közösség. Más megközelítésben az a piaci, fogyasztói réteg (látogatói kör/közönség) amelynek, akiknek az igényeit az intézmény kielégíteni szándékozik, akiket a szolgáltatásokkal megcéloz. A közművelődési intézmények kettős piacon tevékenykednek, a látogatói célcsoport mellett kitüntetett szerepet kell szánni a támogatóknak, fenntartónak is. A célcsoport meghatározása különböző kritériumok alapján történik: például demográfiai (kor, nem), pszichológiai (érdeklődés, hobbi), társadalmi (végzettség, munkahely), földrajzi szempontokat szükséges figyelembe venni. Az elérni kívánt célcsoport meghatározása fontos a sikeres program érdekében. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

Közművelődési intézmény: A lakosság közművelődési tevékenységének ellátására alapított és fenntartott szervezet. Szükséges feltétel, hogy rendelkezzen a rendszeres működés érdekében felsőfokú végzettségű közművelődési szakemberrel, infrastrukturális és pénzügyi feltételekkel. Jogi személyiségű közművelődési szervezet, vagy annak szervezeti egysége.

A közművelődési intézmény szerepét betöltheti művelődési ház, művelődési központ, kulturális központ, többfunkciós közművelődési intézmény, népfőiskola, népi kézműves alkotóház, gyermek-, illetve ifjúsági ház, szabadidőközpont. Az 1997. évi CXL. törvény alapján ezek túlnyomó többsége alapító okirattal rendelkező költségvetési szerv, de létező forma az önkormányzat által létrehozott közművelődési célú közhasznú társaság, továbbá a közművelődési megállapodás keretében egyéb gazdasági társaság, egyéni vállalkozó, ill. egyesület vagy (köz) alapítvány által működtetett intézmény is.

Közművelődési megállapodás: A kulturális törvény felhatalmazása alapján, az önkormányzatnak a közművelődési feladatok ellátására, más jogi vagy magánszeméllyel kötött szerződése. Ebben a felek megállapodnak a következőkről: az elvégzendő közművelődési szolgáltatások és azok díjai; a közművelődési tevékenységben érintettek köre; az ingyenesen vagy térítési díjért igénybe vehető szolgáltatások; a közművelődési szolgáltatás igénybevételi lehetőségeinek minimális időtartama és rendszeressége; a közösségi szintér, illetőleg közművelődési intézmény közművelődési célú minimális nyitva tartása; a személyi, tárgyi és pénzügyi feltételek; a közművelődési feladat megvalósításában közreműködőktől megkívánt szakképzettségek. (1997. CXL. törvény)

Közművelődési szakember: a felsőfokú végzettségű népművelő (népművelő, közművelődési előadó, művelődésszervező, művelődési és felnőttképzési menedzser, andragógus (művelődésszervező szakirányon), közösségszervező, valamint az e törvényben meghatározott közművelődési feladatok ellátásához szükséges felsőfokú végzettséggel vagy felső-, illetve középfokú szakképesítéssel rendelkező személy. (1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell., Juhász 2016)

Közművelődési szervezet: Minden olyan jogi személyiséggel rendelkező, tehát bejegyzett szervezet, amely alapító okirata szerint közművelődési tevékenység végzésére jött létre. (Koncz – Németh – Szabó 2007)

Közművelődési tevékenység: a polgárok iskolán kívüli, öntevékeny, önművelő, megismerő, kultúraelsajátító, művelődő és alkotó célú cselekvése, amely jellemzően együttműködésben, közösségekben valósul meg. (1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell.)

Közös fenntartású közművelődési intézmény: Működésének személyi, tárgyi és pénzügyi feltételeit, a használat szabályait és a vezető kinevezési rendjét két vagy több jogi személyiség szerződésben biztosítja. Ennek leggyakoribb formája az önkormányzati társulásban fenn-tartott intézmény. (Koncz – Németh – Szabó 2007)

Közszolgáltatási szerződés: Valamely közfeladat vagy a közfeladat egy részének a szerv nevében történő ellátására - a Ptk. 6:256. §-ában meghatározottak alapján - kötött írásbeli szerződés. Nem minősül közszolgáltatási szerződésnek azon közszolgáltatással kapcsolatban kötött szerződés, amelynek nyújtása jogszabályban meghatározott feltételeken alapuló engedélyhez van kötve. (2011. évi CLXXV. törvény)

Művelődésszervezés: Az egyének, a társadalmi rétegek, csoportok művelődését segítő szakmai tevékenység. Alapfeladata a célközönség értékei és érdekei szerinti és ezeket a szolgáltató értékrendjének megfelelően fejleszteni kívánó művelődési tartalmak és formák szervezése; figyelemmel a társadalmi együttélés normáira. Célja az iskolarendszeren kívül megvalósuló, általános és szakmai ismeretek átadása, a személyiség és a közösségi cselekvés fejlesztése, a rekreáció elő-segítése, az egyéni és közösségi alkotótevékenység támogatása és fejlesztése, személyes bemutatkozási lehetőségének megteremtése. A művelődésszervezés olyan szakma, olyan kulturális foglalkozás, amely a fenti tevékenységek megvalósítását szolgálja. Segíti az értékek megőrzését, közvetítését; a művelődési szükségletek alapján, az egyének és az egyes társadalmi csoportok érdekei és érdeklődése szerint látva el feladatát. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

Művészeti események: Egy vagy több művészeti ágban szervezett, közönség részvételével tartott nyilvános műsor, előadás a közművelődési intézményekben vagy szabadtéri helyszínen. A magaskultúra értékes műveinek, alkotóközösségeinek előadásai, főként színházi, irodalmi estek, komolyzenei hangversenyek, filmvetítések jellemzőek. Idegenforgalmi jelentősége is van a közművelődésben szervezett fesztiváloknak, művészeti rendezvényeknek.

Nem programszerűen szervezett tevékenységek: Nem programszerűen szervezett, az intézmény valamennyi látogatója által nyitvatartási időben, az erre a célra kijelölt terekben (jellemzően aulában, folyosón), belépőjegy vásárlás, illetve részvételi díj befizetési kötelezettség nélkül igénybe vehető szolgáltatások. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

Nemzetközi együttműködés: Különböző országokban működő szervezetek részvételével megvalósuló tevékenység, melynek sajátossága az interkulturális tanulás. Ez a tevékenység lehet projekt jellegű, mely keretén belül előre tervezett tevékenységekhez rendelnek emberi és pénzügyi erőforrásokat. A közművelődésben gyakori a testvérvárosi kapcsolatokra épülő nemzetközi együttműködés is. A hosszú távú kétoldalú együttműködésen belül különböző témájú projektek valósíthatóak meg (pl.: művészeti csoportok fellépése, időszaki kiállítások szervezése). A nemzetközi munka horizontálisan átfogja a közművelődési tevékenységeket; egy rendezvény, képzés vagy tábor is megvalósulhat projektként nemzetközi partnerek részvételével. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

Néphagyomány: népi kultúránk és hagyományaink, szellemi és tárgyi örökségünk ma is élő, újraélhető, szervesen fejlődő elemeinek az összessége, ideértve a népi kultúra újjászületését támogató tevékenységeket is. *(1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell.)*

Népi iparművészet: a népművészeti tárgyi örökség tudatos, esetenként szervezett és irányított keretekben megvalósult továbbélése, a kreatív iparban is megjelenő, a népi hagyományokon alapuló stílusjegyeket hordozó művészeti alkotások. *(1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell.)*

Népművészet: valamely népművészeti ág (népköltészet, népzene, néptánc, díszítőművészet, népviselet, tárgyalkotó hagyományok) körébe tartozó olyan tudás, alkotás vagy kifejezési mód, amelyet a nép elsősorban a maga szükségletére hoz létre saját több nemzedéken átívelő hagyományai alapján. *(1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell.)*

3.1. Közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése

Közösségi és társadalmi részvétel

Mindenkinek joga és dolga, hogy oldja meg a saját (vagy közössége) problémáit.

Ha önmagában nem tudja, a magasabb szintnek kötelessége segíteni – „szubszidiálni” – őt ebben (szubszidiaritás: latin szó, jelentése segítség, védelem, támogatás-menedék biztosítása). A szubszidiaritás elve: az a kíváncsi, hogy a döntéseket, határozatokat, jogi normákat a lehető legalacsonyabb szinten hozzák meg, annak érdekében, hogy a hatalom minél közelebb maradjon azokhoz, akik felett a hatalmat gyakorolja.

(Forrás: Nizák Péter és Péterfi Ferenc: Tanulmányok a részvételi demokrácia gyakorlatáról)

Közösségfejlesztés

A közösségfejlesztés (community development), vagy közösség-szervezés (community organisation) felfogásunkban elsősorban települések, térségek, szomszédságok közösségi kezdeményező- és cselekvőképességének fejlesztését jelenti, amelyben kulcsszerepe van a polgároknak, közösségeiknek és azok hálózatainak, valamint a helyi szükségletek mértékében a közösségfejlesztőknek is, akiknek bátorító-ösztönző, informáló, kapcsolatszervező munkája életre segítheti vagy kiegészítheti, megerősítheti a meglévő közösségi erőforrásokat.

(Forrás: Dr. Vercseg Ilona: Lehető legrövidebben a közösségfejlesztésről)

A közösségfejlesztési folyamat egy településen a lakosság aktivizálásával kezdődik, majd a problémák felismerésével és azok nyilvánossá tételével folytatódik, melynek során mind többen kapcsolódnak a folyamathoz, és eljutnak a közösségben megfogalmazódó feladatok felismeréséhez, tervezéséhez és közösségi megoldásához. A képessé válás és a tudás általi felszabadítás munkája egyszerre közösségfejlesztési és közművelődési. A cselekvésre, s vele értelemszerűen a tanulásra buzdítás új motivációkat épít, s ez, továbbá az önbizalom építése, a kommunikáció fejlesztése, a közösség aktivizálása és közösségi mozgalmak indukálása, intézmények építése a helyi közösségben stb. – inkább közösségfejlesztési mozzanatok, míg a közösségi cselekvés véghezvitele és a közösségi tanulási-művelődési folyamatok már inkább a közművelődés, de még inkább a közösségi művelődés körébe tartoznak.

A közösségi művelődés ugyanis valamennyi, a helyi közösségben zajló közösségi tanulási-művelődési, tehát kulturális folyamatot felöleli, mégpedig az egyének és csoportjaik aktív részvétele révén, a tervezéstől a megvalósításig. E tanulási folyamatok hihetetlenül sokrétűek: a tapasztalatok egyszerű megosztásától a tanulmányutakig, az önszervező tanuló vagy párbeszédkörök, népfőiskolai kurzusok szervezésétől a felnőttképzési tanfolyamokig terjedően széles a skála. A közösségfejlesztők által gerjesztett közösségi folyamat életben tartása – animálása –, folyamatos szervezése; a felbukkanó érdeklődési területeknek megfelelő csoportok életre hívása és működtetése, s mindezekhez tér, idő, szakember biztosítása szintén jó, ha közművelődési, közösségi művelődési feladat.

(Forrás: Vercseg Ilona: Közösségfejlesztés, közművelődés és közösségi művelődés)

Önkéntesség

Az önkéntes munka olyan tevékenység, melyet egyénileg vagy csoportosan, rendszeresen vagy alkalmanként, belföldön vagy külföldön a közös jó érdekében személyes akaratból végeznek anyagi ellenszolgáltatás nélkül. Az önkéntes tevékenység közvetlen anyagi haszonnal nem jár annak végzője számára. Az Európai Unió országaiban használatos különböző definíciókban közös az önkéntesség következő három, elengedhetetlen kritériuma.

Önkéntes tevékenységet az egyén szabad akaratából, önszántából vállal, az ilyen tevékenység semmiféleképpen nem lehet kötelező. Ez biztosítja az önkéntesek tevékenységük iránti elkötelezettségét és munkájukkal történő azonosulásukat.

Az önkéntes tevékenységért nem fizetnek, azt az egyén nem pénzügyi megfontolásból vállalja, az önkéntesek keletkező költségei azonban megtéríthetők.

Az önkéntes tevékenység célja, hogy az egyén a családi körön túl más emberek, illetve társadalmi csoportok érdekében is cselekedjen, és ezzel hasznára váljon a társadalomnak, mint olyannak (bár kétségtelen, hogy az önkéntes tevékenység jelentős haszonnal jár az önkéntes személyére, személyiségfejlődésére nézve is).

(Forrás: Arapovics Mária: Adományozás, önkéntesség, társadalmi felelősségvállalás Magyarországon)

A társadalom tagjainak szolidaritásán alapuló, az állampolgárok öntevékenységet kifejező, a személyeknek és közösségeiknek más vagy mások javára ellenszolgáltatás nélkül végzett tevékenysége.

(Forrás: 2005. évi LXXXVIII. törvény a közérdekű önkéntes tevékenységről)

Virtuális közösségek

A virtuális közösségeknek nem alakult ki elfogadott definíciója. A virtuális összetartozásnak valójában sokféle változata van, s nem mindegyik felel meg a közösségi művelődés által használt közösség fogalomnak. Ezek a közösségek térben akár jóval messzebb vannak egymástól, mint a személyes kapcsolattartáson alapuló közösségek. A technológia a kisközösségekre jellemző bizalmat terjeszti ki szélesebb és akár ismeretlen körre is. Egy online közösség tagjai azért érintkeznek másokkal, hogy saját igényeiket kielégítsék, vagy valamilyen közösségi szerepet vállaljanak. Azonos az érdeklődésük, információcserére van igényük, vagy olyan szolgáltatást nyújtanak, amely közösség létrejöttéhez újít alapot.

Közösségi művelődés

A közösségi művelődés a társadalmi előrehaladás egyik motorja és biztosítója; a polgárok bátorításának; cselekvőképességük, ítéletalkotásuk és együttműködésük fejlesztésének egyik legfontosabb módja és eszköze. A közösségi művelődés lehetőségeinek és feltételeink megteremtését, mindenütt elérhető és funkcionáló intézményeit az állam társadalompolitikájának fontos feladatai közé soroljuk, hiszen működésük során az állam által fontosnak deklarált értékeket teremtenek. Hangsúlyunk a művelődési folyamatokban való együttes részvételen van; így a kulturális hiánypótlás alkalmi-eseti rendezvényeit a közösségi művelődés részének nem, ám fontos érintkező területének tartjuk. Szerves részének ítéljük azonban az amatőr művészeti mozgalmak tevékenységformáit éppen úgy, mint az önkéntes felnőttképzés rendszeres folyamatait, vagy az értékörző/értékteremtő szabadidő-eltöltés közös alkalmait.

(Forrás: Beke Pál: A közösségi művelődés kívánatos szervezete)

A közösségi művelődés, mint professzió, és mint folyamat küldetése, hogy a közösségi társadalom paradigmáját mutassa fel, mint célt, és erősítse a

társadalmi szerveződés minden szintjén, az elemi, családi, kisközösségi kezdeményezésektől az egyetemes kulturális törekvésekig.

(Forrás: Ditzendy Károly Arisztid: Társadalompolitika és közösségi művelődés: új kihívások)

Közművelődés – közösségi társadalmi részvétel fejlesztése kormányzati funkció

Ebbe a 082091 számú kormányzati funkcióba tartozik a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének, a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése, a közösség- és társadalmi részvétel, a közösségfejlesztés feltételrendszerének javítása, az állampolgári részvétel növelése, az önkéntesség és a virtuális közösségek erősítése, a gyermekek, az ifjúság, az idősek, a nemzetiségek és a külföldi magyarok közösségi művelődésének segítése, a szegénységben élők és kirekesztett csoportok társadalmi, kulturális részvételének fejlesztése, a megértés, a befogadás, az esélyegyenlőség elősegítése, mentálhigiénés, prevenciós programok megvalósítása.

(Forrás: 68/2013. {XII. 29.} NGM rendelet)

Kör, társas kör: A hasonló érdeklődésű, foglalkozású, társadalmi helyzetű emberek önkéntesen alakult szabadidős közösségei, amelyek közös szórakozásra, művelődés-re szerveződnek. Elsősorban az együttlét motiválja a tagságot, amely kiegészülhet valamilyen konkrét érdeklődési körrel, amely mentén alkalmi, a programot szervezik. Összejöveleiket szervezhetik rendszeresen, meghatározott napokon, de a társas körre jellemző lehet az alkalmi, ám szervezett találkozás, az eseményeken való megjelenés. *(Koncz – Németh – Szabó 2007)*

3.2. Hagyományos közösségi kulturális értékek gondozása

Kulturális örökség

A kulturális örökség szellemi és tárgyi javai, különösen az irodalom, a tudomány, a népművészet és népi kézművesség, néprajz, filmművészet, iparművészet, képzőművészet, táncművészet és zeneművészet; továbbá a védett ingatlan értékei, különösen a nemzeti vagyoni körébe tartozó, kiemelkedő értékű műemlékek és régészeti lelőhelyek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, világörökségi helyszínek.

(Forrás: 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról)

Közművelődés – hagyományos közösségi értékek gondozása kormányzati funkció

Ebbe a 082092 számú kormányzati funkcióba tartozik a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak, helytörténetének, népművészetének, népi iparművészetének, szellemi kulturális örökségének feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások és értéktárak, a magyar nyelv gondozása, gazdagítása, az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, az ünnepek kultúrájának gondozása.

(Forrás: 68/2013. {XII. 29.} NGM rendelet)

Szellemi kulturális örökség

A szellemi kulturális örökség alapvetően szóban, tudásban, képességekben, szokásokban létező, és az élő közösségekhez kapcsolható kulturális gyakorlat. Ez a nemzedékről nemzedékre hagyományozódó szellemi kulturális örökség, amelyet a közösségek állandóan újratemetnek, közös identitást és folytonosság érzést nyújt számukra.

A szellemi kulturális örökség többek között a következő területeken nyilvánul meg. Szóbeli hagyományok és kifejezésformák – beleértve a nyelvet, mint az örökség hordozóját. Előadóművészetek. Társadalmi szokások, rítusok és ünnepi események. A természetre és a világegyetemre vonatkozó ismeretek és gyakorlatok. Hagyományos kézművesség.

(Forrás: http://www.szellemiorokseg.hu/index0.php?name=f1_szko, 2015.03.10.)

Értéktár

A nemzeti értékek adatait a települési, tájegységi és megyei értéktárakban, az ágazati értéktárban, a külhoni magyarság értéktárában, a Magyar Értéktárban, valamint a Hungarikumok Gyűjteményében kell azonosítani és rendszerezni.

(Forrás: 114/2013. (IV. 16.) Korm. rendelet a magyar nemzeti értékek és a hungarikumok gondozásáról)

Hungarikum: a Magyarország mindenkori területén megjelent minden, továbbá a külföldön magyar nyelven, magyar szerzőtől, illetőleg magyar vonatkozású tartalommal keletkezett valamennyi dokumentum, függetlenül attól, hogy nyilvánosságra hozták-e vagy sem. *(Forrás: 1997. évi CXL. törv. 1. sz. mell.)*

3.3. Egész életre kiterjedő tanulás, amatőr művészetek

Élethosszig tartó tanulás

Átfogó tanulási tevékenység, legyen az formális vagy informális, amelyet az egyén folyamatosan végez annak érdekében, hogy növelje tudását, erősítse készségeit és kompetenciáit.

(Forrás: Európai Bizottság (1999): Setting targets for lifelong learning in Europe)

A tanulásnak ez a formája magában foglalja az egyéni és szociális fejlődés minden formáját és színhelyét - formálisan az iskolákban, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési intézményekben, illetve informálisan otthon, a munkahelyen és a közösségben. Ez a megközelítés rendszerszintű; a mindenki által szükségelt tudással és készségekkel kapcsolatos elvárásokra fókuszál, az életkorra való tekintet nélkül. Kiemeli annak szükségességét, hogy a gyermekeket már korai életkorban fel kell készíteni az egész életen át tartó tanulásra, és erőfeszítéseket kell tenni annak érdekében, hogy minden felnőtt (akár foglalkoztatott, akár nem), akinek szüksége van képzésre, megkapja a lehetőséget a tanuláshoz.

(Forrás: OECD (1996) 15. p.)

Népfőiskola

A népfőiskola olyan nyitott tanulási, képzési közművelődési intézmény (művelődési ház, művelődési központ vagy kulturális központ), amelynek elsődleges tevékenysége az egész életre kiterjedő tanulás feltételeinek biztosítása, különösen a felnőtt korosztály számára szakmai képzések szervezése.

(1997. évi CXL. törvény)

Tehetséggondozás

A tehetséggondozás célja az elkallódás veszélyének elkerülése, a tehetség önmagára taláztatása, harmonikus fejlődésének elősegítése. E célok az alábbi feladatokban valósíthatók meg: a gyermek tehetségével összefüggő „erős oldalának”, illetve „gyenge oldalának” fejlesztése.

(Forrás: Dr. Heimann Ilona: Kérdések és válaszok a tehetséggondozásról)

Közművelődés – egész életen át tartó tanulás, amatőr művészetek kormányzati funkció

Ebbe a 082093 számú kormányzati funkcióba tartozik az öntevékeny, önképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási lehetőségek, népfőiskolák megteremtése, a tehetségfejlesztés, az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységének elősegítése, alkotó művelődési közösségek, művészeti csoportok, körök, klubok, szabadegyetemek biztosítása.

(Forrás: 68/2013. {XII. 29.} NGM rendelet)

3.4. Kulturális alapú gazdaságfejlesztés

Kulturális alapú gazdaságfejlesztés

A Gazdaságfejlesztési Operatív Program a középtávú gazdasági fejlesztéspolitika jövőképének elérését, a magyar gazdaság fejlett, tudásalapú gazdasággá válását szolgálja. Ehhez szükséges az információs társadalom megteremtése, valamint hogy a gazdaság dinamikus növekedése biztosítsa a jövedelmek és az életszínvonal emelkedését a jelenleginél lényegesen több és jobb munkahely mellett. A tudásalapú gazdaság megvalósításához, a vállalkozások nemzetközi versenyben való helytállásához, a társadalmi, gazdasági és területi kohézió erősítéséhez, a gazdasági és társadalmi változásokhoz való alkalmazkodóképesség növeléséhez, valamint a jövő generációi számára szükséges erőforrások rendelkezésre állásához erősíteniünk kell a magyar gazdaság globális gazdaságba és az egységes piacba való további integrációját.

(Forrás: Új Magyarország Fejlesztési Terv; Gazdaságfejlesztési Operatív Program)

Közművelődés – kulturális alapú gazdaságfejlesztés kormányzati funkció

Ebbe a 082094 számú kormányzati funkcióba tartozik a kulturális turizmus, a kulturális vidékfejlesztés, a közösségi gazdaság feltételeinek biztosítása, a digitális tartalomszolgáltatás, továbbá az információs és kommunikációs technológiákhoz való hozzáférés biztosítása.

(Forrás: 68/2013. {XII. 29.} NGM rendelet)

Kulturális turizmus

Kulturális turizmus a kulturális eseményeken való részvétel és a kulturális attrakciók meglátogatása, amelynek során új kultúrák, illetve helyszínek egyedi kultúrája ismerhető meg. Vonzerőként jelennek meg a felkeresett úti cél sajátosságai, illetve annak bemutatása érdekében szervezett program, programsor.

Olyan piacképes turisztikai termék, amely iránti kereslet fő motivációja az anyagi, tárgyi és szellemi értékek megismerése. Tematikus elemei az alábbiakhoz kapcsolódnak: épített örökségek, világörökségi helyszínek, nemzeti és történelmi emlékhelyek, szellemi örökségen alapuló vonzerők, tematikus útvonalak, hagyományok megismerése, turisztikai vonzerőt jelentő rendezvények, vallási, hitéleti motivációjú utazások, kortárs kultúra és kreatív kultúra.

(Forrás: Nemzeti turizmusfejlesztési stratégia 2005-2013)

Vidékfejlesztés

A vidéki élet minőségének javítása, a vidéki gazdaság fejlesztése a kulturális örökség hasznosítása útján.

A vidékfejlesztés nem egy ágazat, sokkal inkább azok összessége, együttes hatása. Felöleli a mezőgazdaságot, az ipart, a mikro-, kis- és középvállalkozásokat, a vidéki turizmust, a területfejlesztést, az önkormányzati- és szociálpolitikát, nem utolsósorban pedig a humán erőforrások és a közösségek fejlesztése is ide tartozik. Fő célja a vidéki népesség elvándorlásának megelőzése, a lakosság számára vonzó élet- és munkakörülmények megteremtése a helyi erőforrások átgondolt, integrált és fenntartható hasznosításával, a városi környezetben megszokott szolgáltatások minél nagyobb mértékben elérhetővé tételével.

A vidékfejlesztés további fontos célja a lakosságot arra ösztönözni, hogy a mezőgazdaságból származó jövedelemforrásokon túl alternatív megélhetési és foglalkoztatási lehetőségeket találjanak, például a vállalkozásfejlesztési

támogatások segítségével. Fontos felismerni, hogy a vidéki térségek épített, kulturális és természeti értékeinek megóvása és megújítása a vidéki környezetet nem csak az ott élők számára teszi vonzóbbá, hanem a vidéki turizmus és az ehhez társuló kereskedelmi szolgáltatások fejlesztéséhez is hozzájárul. A sikeres vidékfejlesztés magában hordozza az ágazatok együttműködését, a térségben megvalósítandó fejlesztések egymásra épülését, a helyi vállalkozói, civil, önkormányzati szférák összefogását, és a jövőképpel rendelkező aktív vidéki társadalom kialakulását.

(Forrás: Új Magyarország Vidékfejlesztési Program)

Kulturális vidékfejlesztés

A vidékfejlesztés a kultúra eszköztárával a vidéki közösségek megtartását, társadalmi tevékenységük fejlesztését kívánja elérni.

Közösségi gazdaság

A közösségi gazdaság a források, eszközök megosztására épül, lehetővé téve a felhasználóknak, ügyfeleknek, hogy akkor használjanak valamit, amikor épp szükségük van rá, mindezt anélkül, hogy meg kelljen vásárolniuk.

3. MINŐSÉGGEL KAPCSOLATOS SZAKKIFEJEZÉSEK (MSZ EN ISO 9000:2005 SZERINT)

Minőség

Annak mértéke, hogy mennyire teljesíti a saját jellemzők egy csoportja a követelményeket. Tehát egyrészt fontos azt vizsgálni, hogy melyek azok a jellemzők, amelyek a minőséget befolyásolják, másrészt azt is értékelni kell, hogy milyen mértékben teljesülnek egy szolgáltatás nyújtásakor.

Vevő

Szervezet vagy személy amely, vagy aki kap egy terméket, szolgáltatást.

(Be)szállító

Szervezet vagy személy, amely vagy aki rendelkezésre bocsát egy terméket, szolgáltatást. A közművelődés specifikus minőségfejlesztési rendszer kialakítása során meghatározásra kerültek a partnerek. A „partner” fogalmába tartoznak mindazok a személyek és szervezetek, akik/amelyek tevékenységükkel részt vesznek a közművelődési tevékenységek nyújtásában, illetve igénybe veszik ezeket a szolgáltatásokat, továbbá akik/amelyek elvárásokat fogalmazznak meg a működéssel és annak eredményességével kapcsolatban.

Vevői megelégedettség

A vevő észlelése arról, hogy milyen mértékben teljesültek a vevő által elvárt követelmények.

1. *MEGJEGYZÉS: A vevő panaszai a vevő kismértékű megelégedettségének általánosan ismert jellemzői, de ha ilyen panasz nem volt, ez még nem jelenti szükségképpen a vevő nagyfokú megelégedettségét.*
2. *MEGJEGYZÉS: Ha meg is állapodtak a vevővel a vevő követelményeiben, és ezek teljesültek is, ez nem eredményezi szükségképpen a vevő nagyfokú megelégedettségét.*

Minőségpolitika

Egy szervezetnek a minőségre vonatkozóan a felső vezetőség által hivatalosan kinyilvánított általános szándéka és irányvonala.

MEGJEGYZÉS: A minőségpolitika általában összhangban van a szervezet általános politikájával, és keretet ad a minőségcélok kitűzéséhez.

Minőségcél

A minőséggel kapcsolatos fogalom, amire törekszenek, vagy amit el akarnak érni.

Minőségirányítás

Összehangolt tevékenységek egy szervezet vezetésére és szabályozására, a minőség szempontjából.

MEGJEGYZÉS: A minőség szempontjából való vezetés és szabályozás általában tartalmazza a minőségpolitika és a minőségcélok meghatározását, a minőségtervezést, a minőségszabályozást, a minőségbiztosítást és a minőségfejlesztést.

Minőségbiztosítás

A minőségirányításnak az a része, amely a bizalomkeltés megteremtésére összpontosít aziránt, hogy a minőségi követelmények teljesülni fognak.

Minőségfejlesztés

A minőségirányításnak az a része, amely a minőségi követelmények teljesítési képességének növelésére összpontosít.

Minőségtervezés

A minőségirányításnak az a része, amely a minőségcélok kitűzésére, valamint a szükséges működési folyamatok és a velük kapcsolatos erőforrások meghatározására összpontosít a minőségcélok elérése érdekében.

Minőség szabályozás

A minőségirányításnak az a része, amely a minőségi követelmények teljesítésére összpontosít.

Minőségirányítási rendszer

Irányítási rendszer egy szervezet vezetésére és szabályozására, a minőség szempontjából.

Minőségirányítási kézikönyv

Dokumentum, amely meghatározza egy szervezet minőségirányítási rendszerét.

Dokumentum

Információ és annak hordozója.

PÉLDA: Feljegyzés, előírás, eljárás-dokumentum, rajz, jegyzőkönyv, szabvány.

MEGJEGYZÉS: A dokumentumok valamilyen készletét, például az előírásokat és a feljegyzéseket gyakran „dokumentációnak” nevezik.

Feljegyzés

Dokumentum, amely rögzíti az elért eredményeket vagy bizonyítja a tevékenységek megtörténtét.

MEGJEGYZÉS: A feljegyzések használhatók például a nyomon követhetőség dokumentálására, valamint az igazolás, a megelőző tevékenység és a helyesbítő tevékenység megtörténtének bizonyítására.

Nyomon követhetőség

Képesség arra, hogy nyomon kövessék a múltját, az alkalmazását vagy a helyét annak, amiről szó van.

Igazolás

Annak megerősítése objektív bizonyíték szolgáltatásával, hogy az előírt követelmények teljesültek.

Objektív bizonyíték

Valaminek a meglétét, vagy a valóságnak való megfelelést alátámasztó adatok.

MEGJEGYZÉS: Objektív bizonyíték szerezhető megfigyeléssel, méréssel, vizsgálattal vagy más módon.

Helyesbítő tevékenység

Tevékenység egy észlelt nemmegfelelőség vagy más nemkívánatos helyzet okának kiküszöbölésére.

1. MEGJEGYZÉS: Egy nemmegfelelőségnek több oka is lehet.

2. MEGJEGYZÉS: A helyesbítő tevékenységet a nemmegfelelőség ismételt előfordulásának, míg a megelőző tevékenységet az előfordulásának megelőzésére hajtják végre.

Megelőző tevékenység

Tevékenység egy lehetséges nemmegfelelőség vagy más nemkívánatos lehetséges helyzet okának kiküszöbölésére.

1. MEGJEGYZÉS: Egy lehetséges nemmegfelelőségnek több oka is lehet.

2. MEGJEGYZÉS: A megelőző tevékenységet a nemmegfelelőség előfordulásának, míg a helyesbítő tevékenységet az ismételt előfordulásának megelőzésére hajtják végre.

Nemmegfelelőség (eltérés)

Egy követelmény nem teljesülése.

Folyamatos fejlesztés

Ismétlődő tevékenység a követelmények teljesítési képességének növelésére.

Követelmény

Kinyilvánított igény vagy elvárás, amely általában magától értetődő vagy kötelező.

Audit

Auditbizonyítékok nyerésére és ezek objektív kiértékelésére irányuló módszeres, független és dokumentált folyamat annak meghatározására, hogy az auditkritériumok milyen mértékben teljesülnek.

Auditbizonyíték

Az auditkritériumokra vonatkozó, ellenőrizhető feljegyzések, ténymegállapítások vagy egyéb információ.

MEGJEGYZÉS: Az auditbizonyíték lehet minőségi vagy mennyiségi.

Auditkritériumok

Előírányzatok, eljárások vagy követelmények összessége.

MEGJEGYZÉS: Az auditkritériumokat hivatkozási alapként használják, hogy ezekkel hasonlítsák össze az audit bizonyítékait.

Auditor

Személy, akinek megvannak a bizonyított személyi tulajdonságai és felkészültsége audit végzésére.

RADAR logika

Dinamikus értékelési keretrendszer és egy erőteljes vezetési eszköz, melynek segítségével a szervezet teljesítménye strukturált módon értékelhető.

Eredmények	(Results)
Módszer (Megközelítések)	(Approaches)
Alkalmazás, feladatok bevezetése	(Deployment)
Értékelés	(Assesment)
és finomítás	(Refine - Review)

Partnerközpontúság

Olyan intézményi működés, amely a partnerek igényeinek kielégítésére összpontosít. Jellemzője, hogy képes gyorsan reagálni a változó igényekre, és erőforrásait ezen igények kielégítésének szolgálatába állítja. Azonosítja és rangsorolja partnereit, rendszeresen méri elvárásaikat és elégedettségüket, a mérési eredményeket értékeli, a problémákat meghatározza. Elkészíti a

változtatás (beavatkozás) stratégiáját, végrehajtja a változtatásokat, majd újabb mérésekkel ellenőrzi azok hatékonyságát.

Benchmarking

Olyan elemzési és tervezési eszköz, amely lehetővé teszi az intézmény összehasonlítását az adott tevékenységi formát végzők vagy egyéb szolgáltatást nyújtók legjobbjaival. A benchmarking nem más, mint egy folyamat, mely során az intézmény különböző funkcionális területeinek módszereit, folyamatait és eredményeit összevetik egy vagy több más intézmény/szervezet hasonló jellemzőivel, annak érdekében, hogy fény derüljön a racionalitási, valamint minőség- és teljesítménynövelési lehetőségekre.

PDCA

Ismétlődő, négylépéses menedzsment módszer, amelyet a folyamatok kontrolljára és folyamatos fejlesztésére használnak. Deming-ciklusként vagy Shewhart - ciklusként, valamint kontroll-ciklusként is ismert.

A betűk jelentése: plan – tervezés, do – cselekvés, check – ellenőrzés, act – beavatkozás.

Látens igény

Olyan igények, amelyek ugyanúgy valóságosak, mint a kifejezett/kimondott igények, csak nem jutnak el a fogyasztó tudatáig, csak tudat alatt léteznek.

Olyan igények, amelyeket ugyan nem mondott ki a „vevő”, de amelyeket mégis értékel, és amelyek révén szolgáltatásunkat vonzóbbá tehetjük a számára.

Összefoglalva

A minőség az egység (termék vagy szolgáltatás, tehát a produktum vagy produkció) azon jellemzőinek összessége, amelyek befolyásolják a képességét, hogy meghatározott és elvárt igényeket elégítsen ki.

Az iparcikkekre, az oktatásra, az egészségügyre, a szállodai szolgáltatásra, a közétkeztetésre, a kereskedelmi tevékenységekre stb. és így természetesen a közművelődésre is jellemző, hogy az elvárások, igények egy részét jogszabályokban, szerződésekben, szabványokban írják elő. (Alkotmányos jogok, az elvárható szolgáltatás megfogalmazása szerződésekben, a megfelelő termék jellemzői a szabványokban). Vannak azonban nem formális úton, hanem a társadalmi elvárásoknak megfelelően kialakított szabályok. Minél inkább távolodunk a konkrét, kézzel fogható, megmérhető fizikai tulajdonságoktól, annál inkább előtérbe kerülnek a közösség által, hallgatólagosan elfogadott elvárások, normák.

A minőség fogalmához tehát jogszabályok által meghatározott elvárások, igények, valamint társadalmilag és szakmailag kialakított követelmények kapcsolódnak. A minőség fogalom nem fokmérő, hanem egy követelményrendszernek való megfelelés.